

Ovaj projekat finansira
Evropska unija.

**#EY
3A TEBE**

PREDLOG PRAKTIČNE POLITIKE
UTICAJ MURALA NA LOKALNU ZAJEDNICU

Fondacija za mlade Obrenovac

NACIONALNA
KOALICIJA ZA
DECENTRALIZACIJU

UVOD

Murali predstavljaju najstariji oblik slikarstva nastao još u praistorijskom dobu kada su se na zidovima pećina stvarale slike iz svakodnevnog života, dok se danas se najčešće nalaze na fasadama različitih objekata i predstavljaju „umetnost u javnom prostoru koja komunicira sa prostorom i korisnicima prostora”. [1]

Kada je reč o Srbiji, razvoj savremenih murala se može pratiti od sedamdesetih godina 20. veka u Beogradu, a prema istraživanju kolektiva KURS, u glavnom gradu je do 2010. izvedeno preko 50 murala od strane domaćih i stranih umetnika. [2] Iako su na početku razvoja ovih praksi autori nailazili na neodobravanje, pa čak i sankcije, danas se ova vrsta vizuelnih intervencija vrlo često popularizuje upravo u saradnji sa državnim institucijama. [3] Međutim, uprkos tome što je poslednjih godina ulična umetnost sve zastupljenija, postavlja se pitanje da li svako delo ima estetsku i kulturnu vrednost i kakav je njegov uticaj na jednu zajednicu. Koliko je ovo pitanje važno, mogli smo da se uverimo nedavno, nakon što je u žižu javnosti dospelo mural sa političkom konotacijom izazvavši burne reakcije građana. [4] Istovremeno, umetnici ukazuju da neretko imaju problem da njihovo dela budu autorizovana i zaštićena, a dobijanje potrebnih dozvola nije uvek jednostavno i može potrajati. [5]

Procedure za dobijanje dozvole za iscrtavanje murala

U Odluci o komunalnom redu grada Beograda, u članu 7. i 9. navode se uslovi koji se tiču spoljašnjih zidova grada: „Na zgradama koje su utvrđene kao kulturna dobra ili predstavljaju dobra koja uživaju prethodnu zaštitu, odnosno koje se nalaze u prostornim kulturno-istorijskim celinama ili celinama koje uživaju prethodnu zaštitu, pre izvođenja radova na spoljnim delovima zgrade potrebno je pribaviti uslove i saglasnost nadležnog zavoda za zaštitu spomenika kulture”, odnosno „Zabranjeno je spoljne delove zgrade oštećivati, ispisivati, crtati, lepiti plakate, prljati ih ili na drugi način narušavati njihov izgled”. [6] U članu 11. se navodi da se „fasada i kalkan zgrade može ukrašavati muralom, pod uslovima i na način utvrđen posebnim propisom grada”. [7]

Na osnovu pregleda dokumenata dostupnih onlajn ne može se pronaći podatak da su Gradska opština (GO) Obrenovac i Grad Beograd doneli poseban propis o izradi murala, niti se na osnovu pretrage zvaničnih internet stranica može sa sigurnošću zaključiti o procedurama i nadležnostima u vezi sa ovim pitanjem. [8]

[1] Dr Knežević, Vesna M.: [\(1\)Resolution of o mladima.html](#).

[2] [\(1\)Resolution of o mladima.html](#)

[3] [\(1\)Resolution of o mladima.html](#), [\(1\)Resolution of o mladima.html](#)

[4] [\(1\)Resolution of o mladima.html](#)

[5] „Međutim, put od ideje do realizacije popločan je nizom dozvola, a zavisi i od toga da li se mural radi na fasadi stambene zgrade ili institucije. Iskustvo KURS-a pokazuje da u proseku, od prvog papira do početka oslikavanja fasade, prođe oko godinu dana”: <https://www.politika.rs/scc/clanak/497236/>

[6] „Sl. list grada Beograda”, br. 10/2011, 60/2012, 51/2014, 92/2014, 2/2015, 11/2015, 61/2015, 75/2016, 19/2017, 50/2018, 92/2018, 118/2018, 26/2019, 52/2019, 60/2019, 17/2020, 89/2020, 106/2020, 138/2020, 152/2020, 40/2021, 94/2021, 101/2021, 111/2021, 120/2021 i 19/2022: https://www.paragraf.rs/propisi/odluka_o_komunalnom_redu-beograd.html

[7] „Sl. list grada Beograda”, br. 10/2011, 60/2012, 51/2014, 92/2014, 2/2015, 11/2015, 61/2015, 75/2016, 19/2017, 50/2018, 92/2018, 118/2018, 26/2019, 52/2019, 60/2019, 17/2020, 89/2020, 106/2020, 138/2020, 152/2020, 40/2021, 94/2021, 101/2021, 111/2021, 120/2021 i 19/2022: https://www.paragraf.rs/propisi/odluka_o_komunalnom_redu-beograd.html

[8] Za razliku od npr. Niša i Novog Sada koji imaju Pravilnik o utvrđivanju uslova za oslikavanje murala na spoljnim delovima zgrada, kao i na objektima javne namene na teritoriji grada Niša i Pravilnik o utvrđivanju uslova za oslikavanje murala na spoljnim delovima zgrade, kao i na objektima javne namene Grada Novog Sada

Kako bi se dobile adekvatne i potpune informacije o proceduri, upućen je mejl Odeljenju za urbanizam i komunalno-građevinske poslove GO Obrenovac i Sekretarijatu za komunalne i stambene poslove Grada Beograda. Odeljenje za urbanizam i komunalno-građevinske poslove GO Obrenovac[9] nije pružilo povratnu informaciju ni nakon više obraćanja, dok je Sekretarijat za komunalne i stambene poslove Grada Beograda odgovorio da Zakon o stanovanju i održavanju stambenih zgrada obavezuje da stambena zajednica zgrade, preko svojih organa, skupštine i upravnika kome su povereni poslovi upravljanja zgrade, održavaju svoju zgradu na način kojim se obezbeđuje funkcionalnost zgrade. Na sednicama skupštine stambene zajednice donose se sve odluke koje se odnose na održavanje zgrade, preduzimanje radova na zajedničkim delovima zgrade itd., te da se na isti način se donosi odluka kojom se dozvoljava iscrtavanje murala na delovima fasade zgrade, većinom glasova prisutnih članova. Kao i sa je za iscrtavanje murala potrebno obratiti se Sekretarijatu za kulturu, Trg Nikole Pašića br. 6-8, koji je obavljao administrativno-stručne poslove za potrebe Komisije za oslikavanje murala.[10]

Stanje

Kao što je već pomenuto, murali predstavljaju vizuelnu intervenciju u javnom prostoru, odnosno intervenciju koja može imati različit uticaj na stanovnike jedne zajednice, ali i sve one koji dolaze u kontakt sa njom. Da ove prakse nisu uvek vezane za ulepšavanje prostora i stvaranje umetničkih delia možemo se uveriti gotovo svakodnevno prolazeći ulicama većih gradova, a o njihovom uticaju na društvo možda najbolje govori pojava murala posvećenog Ratku Mladiću koji je izazvao više incidenata, protesta i dodatnu polarizaciju unutar naše države.[11] Još jedan takav primer je slučaj Novog Sada, gde je 2017. prekrečen rad poznatog francuskog umetnika, nakon čega je takođe došlo do protesta građana.[12] U Obrenovcu poslednjih godina nastaje veliki broj murala sa temama koje su vezane za nacionalna pitanja, od kojih je jedan izveden i na zgradi koja predstavlja spomenik kulture[13], pa se postavlja pitanje da li su procedure ispoštovane i sve dozvole dobijene, te zašto šira zajednica nije bila uključena u pitanja njihove produkcije.

[9] Fondacija za mlade Obrenovca uputila je 18.4.2022. i 4.5.2022. godine elektronskim putem pitanje Odeljenju za urbanizam i komunalno-građevinske poslove GO Obrenovac. Predstavnici Fondacije su i lično posetili opštinu nakon prvog mejla, ali je načelnica odeljenja bila odsutna, dok su drugi zaposleni potvrdili da su upoznati sa upitom i da je u toku provera procedure. U trenutku pisanja ovog dokumenta odgovor nije stigao.

[10] „Zakon o stanovanju i održavanju stambenih zgrada („Službeni glasnik RS“ br. 104/16) obavezuje da stambena zajednica zgrade, koja ima status pravnog lica, preko svojih organa, skupštine i upravnika kome su povereni poslovi upravljanja zgrade održavaju svoju zgradu na način kojim se obezbeđuje funkcionalnost zgrade. Na sednicama skupštine stambene zajednice, kojim predsedava upravnik, donose se sve odluke koje se odnose na održavanje zgrade, zajedničkih delova zgrade, preduzimanje radova na zajedničkim delovima zgrade itd.

Na isti način se donosi odluka kojom se dozvoljava iscrtavanje murala na delovima fasade zgrade, većinom glasova prisutnih članova, s tim što se može glasati i pisanim i elektronskim putem.

Za iscrtavanje murala potrebno je da se obratite Sekretarijatu za kulturu, Trg Nikole Pašića br. 6-8, koji je obavljao administrativno-stručne poslove za potrebe Komisije za oslikavanje murala.“

[11] <https://rs.n1info.com/vesti/prekreacen-mural-ratku-mladicu-u-njegosevoj-ulici/>

[12] <https://www.021.rs/story/Novi-Sad/Vesti/170184/Umetnik-ciji-je-mural-misteriozno-prekreacen-vraca-se-u-Novu-Sad-da-oslika-novi.html>

[13] http://www.rtvmag.co.rs/24_sata_o_obrenovcu_objava.php?o=12175

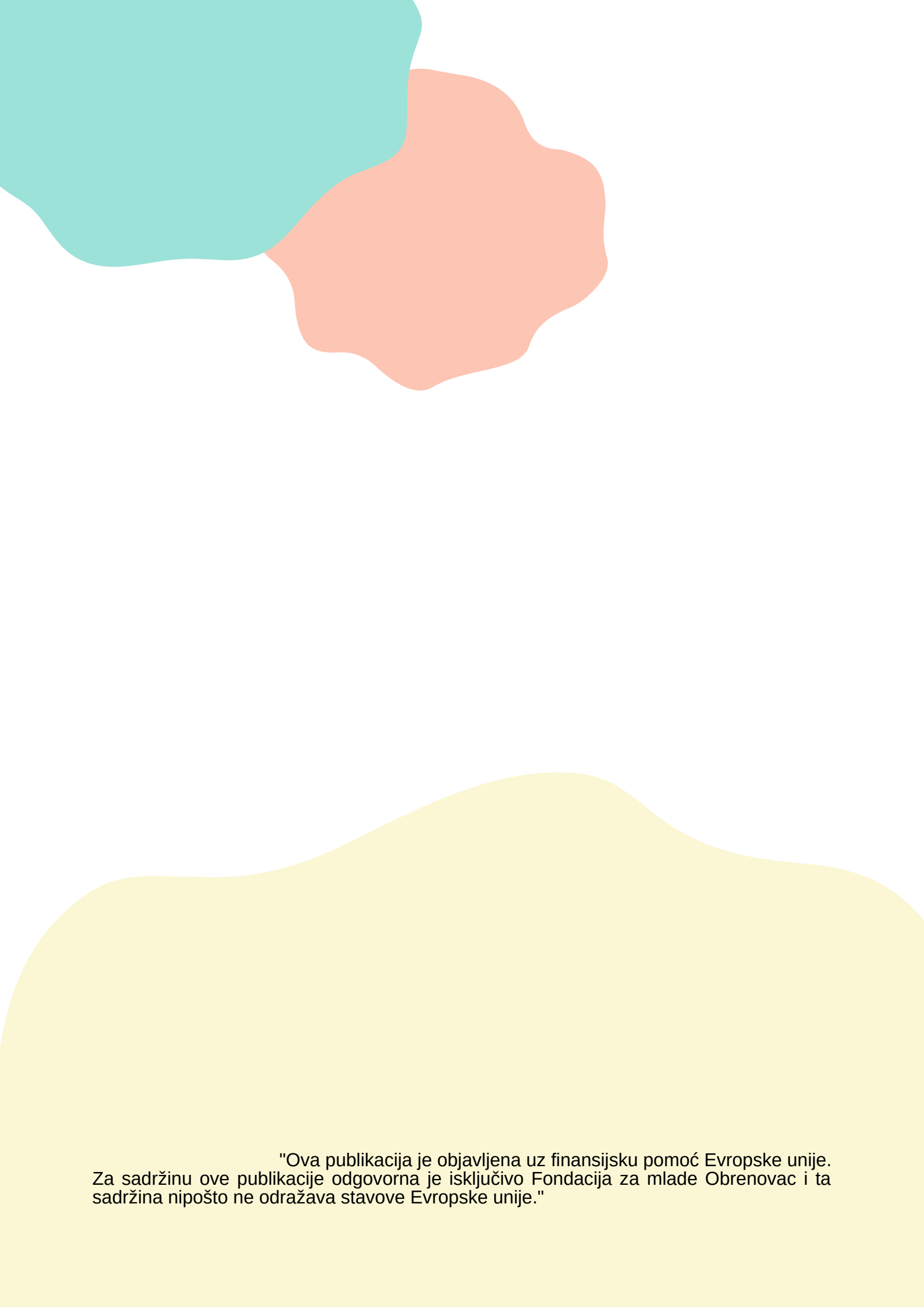
Preporuke

Usled svega navedenog, a kako bi se obezbedili uslovi da umetnici dobiju podršku i valorizaciju svog rada, podstakao razvoj kulturno-umetničke scene, ali i zaštitio interes svih građana i građanki, Fondacija za mlade Obrenovca predlaže sledeće preporuke Gradu Beogradu:

doneti pravilnik koji reguliše oslikavanje murala, a kojim se bliže uređuju pitanja estetskog, kulturnog i društvenog aspekta likovne intervencije u javnim prostorima.

Odredbe koje bi Pravilnik trebalo obavezno da sadrži:

- definiciju murala;
- slučajeve u kojima izrada murala krši javni interes;
- uslov da mural ne sme biti neprimerenog sadržaj, diskriminatorog karaktera, izazivati mržnju i netrpeljivost;
- telo nadležno za pitanja izrade murala i rokove u kojima se donosi odluka;
- način na koji se formira telo koje donosi odluku ukoliko je u pitanju komisija, odbor, savet i sl.;
- uključivanje nezavisnih stručnjaka iz oblasti umetnosti, kulture, arhitekture u telo nadležno za pitanja izrade murala;
- navedene aktere od kojih treba zahtevati dozvole u različitim slučajevima (stambene zgrade, zgrade institucija itd.);
- načine na koje se zajednica uključuje u pitanja koja se tiču oslikavanja murala u različitim slučajevima (stambene zgrade, zgrade institucija itd.);
- ko brine o muralima, na koji način i pod kojim uslovima;
- ko je zadužen za uklanjanje murala ukoliko nisu u skladu sa javnim interesom i važećim zakonima i u kojim rokovima i o čijem trošku.

"Ova publikacija je objavljena uz finansijsku pomoć Evropske unije.
Za sadržinu ove publikacije odgovorna je isključivo Fondacija za mlade Obrenovac i ta
sadržina nipošto ne odražava stavove Evropske unije."